

DOI 10.31718/2077-1096.23.1.166

УДК 378.147:616.314

Яценко І.В., Іваницька О.С., Локес К.П., Гаврильєв В.М.

СТИМУЛЮВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ТА МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ-СТОМАТОЛОГІВ

Полтавський державний медичний університет

Одним із найбільш важливих факторів підвищення ефективності сучасного освітнього процесу є підтримка постійної зацікавленості студентів до здобуття нових знань та навичок. На думку авторів, з метою формування стійкого пізнавального інтересу до оволодіння майбутньою професією в процесі вивчення клінічних дисциплін з успіхом може бути використано знайомство здобувачів освіти з життєвим шляхом видатних вчених та талановитих лікарів минулого. Метою роботи є удосконалення методики викладання теми «Постійна (лікувальна) іммобілізація при пошкодженнях кісток лицевого черепа», що розглядається під час вивчення Модуля 4 «Травматологія щелепно-лицевої ділянки». Матеріали та методи. Проведено пошук і вивчення публікацій із зазначеної проблематики у бібліотечних джерелах та пошукових системах. Результати дослідження. При вивченні теми «Постійна іммобілізація при пошкодженнях кісток лицевого черепа» в курсі хірургічної стоматології варто наголосити на тому, що до початку Першої світової війни (1914-1918 рр.) медики марно намагалися знайти оптимальне вирішення проблеми лікування переломів щелеп. Та розв'язання цього питання було здійснено одним із зубних лікарів Київського військового шпиталю Северином Тігерштедтом. Лікар запропонував при переломах нижньої щелепи застосовувати гнуті дротяні назубні шини. Його ідея виявилась простою у виконанні, але надзвичайно ефективною. Наразі вже більше ста років його революційний винахід з успіхом застосовується щелепно-лицевими хірургами для ортопедичного лікування переломів нижньої щелепи. Таким чином, аналізуючи досвід проведення практичних занять з хірургічної стоматології у контексті ознайомлення здобувачів освіти із життям та науковими здобутками корифеїв щелепно-лицевої хірургії можна стверджувати, що подібний підхід дозволяє викликати зацікавленість студентів, підтримувати їх постійну увагу та сприяє вихованню гармонійної особистості майбутнього спеціаліста з широким світоглядом.

Ключеві слова: медична освіта, формування пізнавального інтересу, життєвий шлях С.Тігерштедта.

Одним із найбільш важливих факторів підвищення ефективності сучасного освітнього процесу є підтримка постійної зацікавленості студентів до здобуття нових знань та навичок [9]. Втрата інтересу здобувачів освіти до навчальної діяльності становить серйозну проблему вищої медичної освіти. Тому необхідність пошуку дієвих засобів стимулювання пізнавальної активності студентів та позитивних мотивів до навчання видається цілком зрозумілою. Так, з метою формування стійкого пізнавального інтересу до оволодіння майбутньою професією, розширення загального кругозору в процесі вивчення клінічних дисциплін з успіхом може бути використано знайомство здобувачів освіти з життєвим шляхом видатних вчених та талановитих лікарів минулого, які зробили неocenний внесок у розвиток світової й вітчизняної стоматології.

У сучасній фаховій літературі дуже важко знайти відомості про життя визнаних не лише в Україні, але й за її межами хірургів-стоматологів, таких як С.Тігерштедт, Б.Фабрикант, Ю.Бернадський, О.Лімберг, О.Рибалов тощо [4,5,6,7,8,10]. В той же час дослідження процесу становлення їх як неординарних, багатогранних особистостей, видатних учених, вивчення їх наукової спадщини, на нашу думку, може стати додатковим стимулом для наполегливого навчання та особистісного розвитку майбутніх лікарів-стоматологів.

Мета роботи

Удосконалення методики викладання теми «Постійна (лікувальна) іммобілізація при пошкодженнях кісток лицевого черепа», що розглядається під час вивчення Модуля 4 «Травматологія щелепно-лицевої ділянки», шляхом ознайомлення здобувачів освіти із життям та напрацюваннями корифеїв щелепно-лицевої хірургії, видатної та непересічної людини С.Тігерштедта.

Матеріали та методи

Проведено пошук і вивчення публікацій із зазначеної проблематики у бібліотечних джерелах та пошукових системах.

Результати дослідження та їх обговорення

При вивченні теми «Постійна (лікувальна) іммобілізація при пошкодженнях кісток лицевого черепа» в курсі хірургічної стоматології варто наголосити на тому, що до початку Першої світової війни (1914-1918 рр.) медики марно намагалися знайти оптимальне вирішення проблеми лікування переломів щелеп. Ефективність лікування пацієнтів із такими травмами була надзвичайно низькою. Окрім відсутності зрощення фрагментів, нерідко спостерігались такі ускладнення, як остеонекроз, утворення хибного суглоба, неправильне зрощення кісток із залишковою деформацією. Та розв'язання цієї проблеми було здійснено одним із зубних лікарів Київського військового шпиталю Северином Тігерштед-

том. Дантист запропонував при переломах нижньої щелепи застосовувати гнуті дротяні назубні шини. Його ідея виявилась простою у виконанні, але надзвичайно ефективною. Наразі вже більше ста років його революційний винахід з успіхом застосовується щелепно-лицевими хірургами для ортопедичного лікування переломів нижньої щелепи.

То хто ж такий Северин Северинович Тігерштедт, він же Северин Вандалін Густав Тігерштедт (Severin Wandalin Gustaf Tigerstedt). У Фінляндії та Швеції прізвище Тігерштедт читається як Тігерштедт. Майбутній видатний лікар народився 11 січня 1882 року в місті Софія (Болгарія) у багатодітній родині офіцера шведського походження. Його батьками були Адольф Вільгельм Северин Тігерштедт (1853-1918) та Тереза Жанна Колломб (1860-1930). У родині було 9 дітей – три сестри та шість братів [1,2,3].

У 1884 році родина залишила Болгарію, батько повернувся на військову службу в російську армію. Северин Тігерштедт у 1901-1903 роках навчався та успішно закінчив школу кадетських прапорщиків в Олександрівському військовому училищі у Москві. З 1904 по 1905 роки брав участь у Російсько-японській війні.

У 1906 році Северин Тігерштедт зустрів свою «другу половинку». Сестра милосердя Алме Спандек (1881-1968) на все життя стала не лише вірною дружиною, але й надійним другом та порадицею. У тому ж році Северин закінчив зуболікарську школу в Москві.

З 1910 по 1914 Северин працював дипломованим зубним лікарем у Фінляндії (яка на той час перебувала у складі Російської імперії), в містах Кокемяки і Гельсінкі. На початку Першої світової війни резервіст С. Тігерштедт був направлений до Москви, щоб приєднатися до 27 Сибірського стрілецького полку. Після цього служив на східному фронті у польовому шпиталі Червоного Хреста. Саме тут він був нагороджений Георгіївською медаллю «За хоробрість».

Як будь-яка війна, Перша світова принесла багато жертв та руйнувань. Солдати виявились майже позбавлені зуболікарської допомоги, оскільки нечисленні зуболікарські кабінети при військових частинах і шпиталях, що існували в мирний час, з початком бойових дій не тільки не розгорнулися для обслуговування військовослужбовців, а й в більшості випадків після відходу кадрових військ з місць їх постійної дислокації перестали функціонувати зовсім.

Серед багатьох недоліків військово-санітарної служби того часу була і незадовільна організація допомоги пораненим із пошкодженням щелепно-лицевої області, відсоток яких був надзвичайно високим. Як і під час попередніх війн, вони надходили до загальнохірургічних шпиталів, а лікувальна тактика загальних хірургів здебільшого обмежувалась відновленням м'яких тканин. При цьому лікарі-хірурги недооцінювали значення правильного закріплення кіст-

кових уламків для відновлення естетики та функції лицевого скелета. Незадовільним результатам лікування поранених із пошкодженнями кісток обличчя сприяли і помилкові погляди окремих хірургів, які стверджували, що при переломі щелеп відновлення їх цілісності може відбуватися без жодних оперативних втручань або застосування будь-яких інших методів. Низький рівень результативності лікування поранених у щелепно-лицеву ділянку під час Першої світової війни показали неспроможність даної концепції ведення таких пацієнтів.

Проблеми в організації стоматологічної допомоги пораненим військовослужбовцям, які виникли під час війни, спонукали до рішучих дій. У великих містах стали створювати спеціальні стаціонари для поранених в обличчя. Досвід наступних війн підтвердив, що при лікуванні поранених з ушкодженням щелепно-лицьової області необхідне втручання лікарів не тільки з загальною хірургічною, а й зуболікарською підготовкою. Так, у жовтні 1914 року на базі хірургічного відділення Київського військового шпиталю було організовано одонтологічне відділення на 25 ліжок. А вже у 1915 році з ініціативи Костянтина Прокоповича Тарасова, майбутнього першого декана першого одонтологічного факультету в Києві, було розгорнуто спеціалізоване щелепне відділення вже на 120 ліжок з зуболікарською лабораторією. Зрозуміло, наскільки гостро постала проблема кваліфікованих медичних кадрів. І наприкінці 1915 року молодий перспективний фахівець С. Тігерштедт був відряджений до щелепного відділення Київського військового шпиталю.

Северин із ентузіазмом поринув у роботу і одразу зрозумів неспроможність існуючих методів лікування пацієнтів із переломами нижніх щелеп. Він постійно намагався знайти нові шляхи вирішення проблеми оптимізації ведення поранених із травмою щелеп. Якось, стоячи біля крісла хворого і намагаючись зіставити уламки нижньої щелепи, С. Тігерштедт знайшов просте, але геніальне рішення. Він узяв тонкий алюмінієвий дріт і надав йому форму, що точно повторює вигин щелепи пацієнта, потім зафіксував його на зубах декількома витками дроту. Так з'явилися гнуті дротяні назубні шини, які досі є ефективним консервативним лікувальним методом при переломах щелеп.

Особливо необхідно зупинитись на тому, що молодий спеціаліст розробив цілу систему подібних алюмінієвих шин, які відрізнялись одна від одної за формою, залежно від локалізації перелому та ступеня зміщення відламків. С. Тігерштедт запропонував велику кількість різних конструкцій шин: проста скоба (гладка шина-скоба), опорна скоба (шина з зачіпними петлями), ретенційна скоба (шина з розпірковим вигином), різні

варіанти скоб з площинами, шини з похилими площинами та шарнірами, з важелями різних принципів дії для переміщення уламків при застарілих переломах тощо. Ці шини продемонстрували свою надзвичайну ефективність, крім того їх виготовлення не потребувало використання лабораторії та допоміжного технічного персоналу. Це дозволило даній системі апаратів відкрити нову еру у воєнній щелепно-лицевій хірургії.

С. Тігерштедту пощастило бути біля витоків клінічних досліджень у галузі щелепно-лицевої хірургії і самому стати одним із фундаторів спеціалізованої допомоги пораненим із переломами щелеп. Протягом 1915-1918 років у відділенні було виконано великий обсяг робіт із надання медичної допомоги пораненим у щелепно-лицеву ділянку. І становлення щелепного відділення Київського шпиталю відбулось, не в останню чергу, завдяки роботі в ньому підпоручика Северина Тігерштедта.

Після повернення до Фінляндії у 20-30-х роках минулого сторіччя, С. Тігерштедт працював у військовому госпіталі Гельсінкі, деякий час шкільним стоматологом, працював у власній приватній клініці «Денс».

У 1936 році у складі Червоного Хреста Фінляндії разом із професором Річардом Фальтіним він брав участь у військовій експедиції до Абіссинії (Ефіопії). Набутий досвід лікувальної роботи в умовах військового часу виявився надзвичайно потрібним і під час Другої світової війни. В роки війни віртуозні руки С. Тігерштедта продовжували рятувати життя поранених у щелепно-лицевому відділенні військового шпиталю у Фінляндії. Його багаторічний досвід лікувальної роботи в умовах воєнного часу був представлений широкому загалу в 1943 році в книзі «Польова система: багатопільова іммедіат-система для ортопедичного лікування щелепно-лицевих травм у військово-польових умовах», яка була опублікована у Стокгольмі. Ця книга була проілюстрована самим С. Тігерштедтом і присвячена другу та наставнику професору Річарду Фальтіню.

Все життя лікар С. Тігерштедт працював завзято, з великою енергією й самовіддачею. Він плідно працював як стоматолог та рентгенолог, але відзначився не тільки у лікувальній справі, але й як художник. Крім того, він активно захоплювався парapsихологією, фотографією та велосипедним спортом. Вже після смерті С. Тігерштедта на основі його напрацювань у сфері психології була представлена фундаментальна лекція парapsихолога Ярла Фалера (1925-1990).

Помер Северин Тігерштедт 14 грудня 1954 року у віці 72 років у місті Гельсінкі, був похований у місті Кокемякі. По собі він залишив значний науковий доробок у галузі стоматології та щелепно-лицевої хірургії. Шини Тігерштедта

здійснили справжній переворот у вітчизняній та зарубіжній травматології. І на теперішній час, незважаючи на великий прогрес у методах хірургічної лікування переломів щелеп, метод Тігерштедта продовжує займати значне місце в щелепно-лицевій хірургії.

Таким чином, аналізуючи досвід проведення практичних занять з хірургічної стоматології у контексті ознайомлення здобувачів освіти із життям та науковими здобутками корифеїв щелепно-лицевої хірургії можна стверджувати, що подібний підхід дозволяє викликати зацікавленість студентів, підтримувати їх постійну увагу та сприяє вихованню гармонійної особистості майбутнього спеціаліста з широким світоглядом. Крім того, він створює додаткові умови для позитивної мотивації молодих людей до отримання знань завдяки їх прагненню бути схожими на свого кумира, героя, авторитетну особу, наслідувати його приклад.

Література

1. Adliga ätten Tigerstedt nr 1227. [Internet]. 2022 Dec, 10. Available from: http://www.adelsvapen.com/genealogi/Tigerstedt_nr_1227.
2. Clement A, Mishustina Y, Solovyov M. Tigerstedt Severin (1882-1954) – immobilization immediate des fractures des mâchoires. [Internet]. 2023 Jan, 9. Available from: <https://www.atout.org.com/cmf2017/eposters/7b786b1a-915c-11e7-a5f1-e8c2100b0703.pdf> (Français).
3. Severin Wandalin Gust af Tigerstedt (1882-1954) – Genealogy. [Internet]. 2022 Dec, 11. Available from: <http://www.geni.com/people/Severin-Tigerstedt/6000000006705588193>.
4. Avetykov DS, Lokes KP, Ivanytska OS, et al. Vydadniy ucheniy, likar, pedahoh (do 80-richchia z dnia narodzhennia profesora O.V. Rybalova) [Outstanding scientist, doctor, teacher (to the 80th anniversary of the birth of Professor O.V. Rybalov)]. Ukrainskiy stomatolohichnyi almanakh. 2021;2:124-31. (Ukrainian).
5. Bogashova LJa. M.F. Dacenko – uchenyj, pedagog, vrach [Datsenko – scientist, teacher, doctor]. Visnyk problem biolohii i medytsyny. 2014;2(1)(107):20-1. (Ukrainian).
6. Volovik L. Moisej Borisovich Fabrikant [Moses Borisovich Fabrikant]. [Internet]. 2022 Dec, 26. Available from: <http://holocaustmuseum.kharkov.ua/digest-e/digest-2014/12-2014/index.html>
7. Dziuba IM, Zhukovskiy AI, Zhelezniak MH, editors. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy; 2021. T. 2, Malanchuk VO, Bernadskiy Yurii Yosypovych [Bernadskiy Yuriy Yosypovych]. [Internet]. 2022 Dec, 23. Available from: <https://esu.com.ua/article-39460> (Ukrainian).
8. Zhdan VM, Dvornyk VM, Avetykov DS, et al. Istorychni vikhy stanovlennia ta napriamky rozvytku naukovo-pedahohichnoi diialnosti kafedry khirurhichnoi stomatolohii ta shchelepno-lytsevoi khirurhii z plastychnoiu ta rekonstruktyvnoiu khirurhiieu holovy ta shyi (do 50-richchia poltavskoho periodu kafedry) [Historical milestones of formation and directions of development of scientific and pedagogical activities of the department of surgical stomatology and maxillofacial surgery with plastic and reconstructive surgery of the head and neck (to the 50th anniversary of the Poltava period of the department)]. Visnyk problem biolohii i medytsyny. 2019;4(1)(153):10-11. (Ukrainian).
9. Lokes KP, Avetikov DS, Rozkolupa OO. Suchasni aspekty vykladannia dystsypliny "Plastychna ta rekonstruktyvna khirurhiia" [Modern aspects of teaching the discipline "Plastic and reconstructive surgery"]. In: Suchasni trendy rozvytku medychnoi osvity: perspektyvy i zdobutky: materialy navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastiu; 2022 March 24; Poltava. Poltava; 2022. p. 176-7. (Ukrainian).
10. Rybalov OV. Professor Fabrikant Moisej Borisovich [Professor Fabrikant Moses Borisovich]. In: Malanchuk VO, redaktor. Suchasna stomatolohiia ta shchelepno-lytseva khirurhiia: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviachenoi vydannym shchelepno-lytsevym khirurham, stomatoloham i spivrobotnykam kafedry, shcho prymaly uchast u Velykii Vitchyzniani viini 1941-1945. Kyiv; 2012. P. 90-2. (Ukrainian).

Summary

BUILDING AND MAINTAINING COGNITIVE INTEREST AND MOTIVATION FOR LEARNING AS MEANS OF IMPROVING THE QUALITY OF DENTAL DOCTORS' TRAINING

Yatsenko I.V., Ivanytska O.S., Lokes K.P., Havryliev V.M.

Key words: medical education, formation of cognitive interest, life path of S.Tigerstedt.

One of the most important factors in increasing the efficiency of the modern educational process is maintaining students' constant interest in acquiring new knowledge and skills. According to the authors, among the variety of methods and techniques contributing to fostering permanent cognitive interest in mastering the future profession over the courses of clinical disciplines, the familiarity with the life path of outstanding scientists and talented doctors of the past can be successfully used. The aim of this paper is to improve the method of teaching the topic "Permanent immobilization in case of damages to the bones of the facial skull" that is learnt during the study of Module 4 "Traumatology of the maxillofacial area". Materials and methods. A literature search and analysis of publications on the specified issues was conducted by using library sources and search engines. Results. When studying the topic "Permanent immobilization in case of damages to the bones of the facial skull" in the course of surgical dentistry, it is worth emphasizing that before the beginning of the First World War (1914-1918), doctors tried to find an optimal solution in fixing and treating cleft fractures. Severyn Tigerstedt, one of the dentists of the Kyiv Military Hospital, offered the best option for that time. The doctor suggested using bent wire dental splints for fractures of the lower jaw. His idea turned out to be simple, but extremely effective. Over a hundred years, his revolutionary invention has been successfully used by maxillofacial surgeons for the orthopaedic treatment of fractures of the lower jaw. The analysis of our experience of introducing interesting facts about the life and scientific achievements of the most notable figures in maxillofacial surgery allows us to argue that this approach seems as very helpful in provoking the interest of students, maintaining their constant attention and contributing to the development a harmonious personality.